

Su Ürünleri Dergisi	Cilt No: 16	Sayı: 1-2	1-17	İzmir-Bornova 1999

İstanbul Balık Hali (Türkiye) ve Halde Pazarlanan Su Ürünleri

Metin Timur

Kadir Doğan

İstanbul Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi, Laleli, İstanbul, Türkiye

Abstract : İstanbul (Turkey) fish auction hall and marketing. In fisheries sector marketing is the most important problem as in other sectors too. Istanbul Fish Auction Hall marketable most populer fishes are bonitos (*Sarda sadra* Bloch, 1793), gilt sardine (*Sardinella aurita* Valenciennes, 1847), haddock (*Merlangius merlangus* Linnaeus, 1758), horse mackerels (*Trachurus trachurus* (Lin., 1758) and anchovies (*Engraulis encrosicolus* (Lin., 1758).

In Istanbul Fish Auction Hall yearly marketing fish are 23.302.240 kg. Therefore the hall in a shortest period of time has to be dynamic contemporary with high technology will be catch to the standards of the world.

Key Words: Seafood, marketing.

Özet. Balıkçılık sektöründe en önemli sorun, diğer sektörlerde olduğu gibi pazarlamadır. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan balıkların en önemlilerini palamut (*Sarda sadra* Bloch, 1793), sardalya (*Sardinella aurita* Valenciennes, 1847), mezigit (*Merlangius merlangus* Lin., 1758), istavrit (*Trachurus trachurus* (Lin., 1758) ve hamsi (*Engraulis encrosicolus* Lin., 1758) balıkları oluşturmaktadır.

Ortalama yıllık işlem hacmi 23.302.240 kg olan İstanbul Su Ürünleri Hali'nin en kısa sürede dinamik çağdaş pazarlama sistemine kavuşturulması için dünya standartlarına uygun, teknik donanımı tam olan bir düzeye getirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deniz ürünleri, pazarlama.

Giriş

Su ürünleri konusunda dünyanın en şanslı ülkelerinden biri olan yurdumuz, Ekvator ile Kuzey Kutup arasında, aşağı yukarı eşit uzaklıkta, eski dünyanın her üç kıtasının coğrafi merkezinde yer almaktadır. Bu coğrafi konumu ile ülkemizi çevreleyen denizlerimizden Karadeniz’de 247, Marmara Denizi’nde 200, Ege Denizi’nde 285 ve Akdeniz’de ise 500 balık türü bulunmaktadır. Mevcut bu türlerin denizlerimize göre avlanma oranları; % 75.8’lik bölümü Karadeniz’den, % 10.5 Marmara Denizi’nden, % 9’luk bölümü Ege Denizi’nden ve geriye kalan % 4.9’luk bölümü de Akdeniz’den sağlanmaktadır (Erinç ve Öngör 1982, Slasteneko 1955, Timur 1992).

Bu tablo ışığında, İstanbul ilinin bulunduğu Marmara Denizi’ne ve Boğazlara bakacak olursak; Boğazlar yoluyla Karadeniz’den Marmara ve Ege Denizi’ne, Ege Denizi’nden Marmara ve Karadeniz’e doğru ekolojik karakterlerin belirlediği çok muntazam balık göçlerinin bulunduğu görülür (Acara, 1988). Şüphesiz bu göçlerde temel neden, Karadeniz ile Akdeniz arasındaki su sıcaklığının yıl boyunca gösterdiği farklılıktır. Akdeniz’in yazın ısınmasıyla balıklar Karadeniz’e çıkarken, kışın da aşağılara inmektedirler: Ancak, ülkemizin bu üretim potansiyeli ile yıllık su ürünleri üretimimiz kıyaslandığında, üretimimizin arzulanan düzeyin çok altında olduğu görülmektedir. Şüphesiz üretimimizin beklenenden çok daha az olmasında birçok faktör rol oynarken, bunların başında, su ürünleri sektörümüzdeki pazarlama ve üretimle ilgili araştırmaların yetersiz kaldığıdır (Acara 1993).

Dünyada faaliyet gösteren her sektör için temel kural; üretim ve yatırım

faaliyetlerinde iyi bir piyasa araştırması, satış, üretim ve finansman planlarının ciddi olarak yapılıp, ileriye dönük stratejilerin oluşturulmasıdır. Bu çalışmalarda ön koşul, sağlıklı verilerin elde edilmesi ve bu verilerin objektif, ön yargısız ve doğru bir şekilde yorumlanabilmesidir. Dolayısıyla mevcut veriler tam olarak bilinmeden gerçeğe yönelik satış planı, üretim planı ve finansman planı ile bunun sonucu yapılacak yatırımdan istenilen verimin elde edilebilme şansı çok azdır (Doğan 1997).

Bugün ülkemizde pazar ve pazarlama ile ilgili hiçbir ön araştırma yapılmadan, yatırım projeleri finanse edilebilmektedir. Buna somut bir örnek vermek gerekirse: Karadeniz sahil kesiminde kurulan çok sayıdaki balık unu-balık yağı fabrikaları gösterilebilir. Bugün bu fabrikalar ya kapasitelerinin altında çalışmakta veya kapatılarak ülke ekonomisinin zarar görmesine neden olmaktadır.

Materyal ve Yöntem

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere pazarlama, gelişmiş olan ülkelere oranla çok daha fazla önem arz etmektedir. Ülkemize model teşkil eden ve bir mega metropol İstanbul ilimizdeki İstanbul Büyükşehir Su Ürünleri Hali’ne haline giren balıkların türleri ve miktarları ile İstanbul’a giren kayıt dışı kaynaklardan giren balıklar ve bunların tüketim şekli ve oranları birlikte incelenmiştir.

İncelemede halin resmi defter kayıtları ve müstahsilin ifadeleri, balık miktarlarının ve tüketimini değerlendirilmesinde veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Bulgular

İstanbul Su Ürünleri Halinde 1996 yılında işlem gören balık miktarı toplam

23.277.419 kg., 1997 yılında işlem gören balık miktarı 23.327.061 kg'dır. Hal'e giren balıklar incelendiğinde bunların 73 türden oluştuğu görülmektedir. Bu rakamın 5 adedini kabuklu su ürünleri, 3 adedini de ahtapotlar (yumuşakça) teşkil etmektedir.

Aylar itibariyle 1996–1997 yıllarının 12 ayında satışa sunulan su ürünleri: ahtapot (*Octopus sp.*), akyä (*Lichia amia* (L., 1758), Gökkuşuğı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss* (Walbaum, 1792)), barbunya (*Mullus barbatus* L., 1758), böcek (*Palinurus sp.*), çäça (*Sprattus sprattus* L., 1758) çinekop - lüfer (*Pomatomus saltator* L., 1766), çipura (*Sparus aurata* L., 1758), dil balığı (*Solea vulgaris* Quensel, 1806), dölger (*Zeus faber* L., 1758), eşkina (*Sciaena umbra* L., 1758), fener (*Lophius budagessa* Spinola, 1807), gelincik (*Gaidropsarus mediterraneus* (L., 1758)), gümüş (*Atherine hepseti boyeri* Risso, 1810), hamsi (*Engraulis encrasicolus* (L., 1758)), istavrit (*Trachurus trachurus* (L., 1758)), ispari (*Diplodus annularis* (L., 1758)), izmarit (*Maena smaritis* (L., 1758)), iskorpit (*Scorpaena scrota* L., 1758), istakoz (*Hommarus gammarus* (L., 1758)), ispendek-levrek (*Dicentrarchus labrax* (L., 1758)), karagöz (*Diplodus vulgaris* (E. Geoffroy St. Hilaire, 1817)), karides (*Panaeus sp.*, *Parapeneus sp.*), kılıç (*Xiphias gladius* L., 1758), kalkan (*Psetta maxima* (L., 1758)), kırlangıç (*Trigla lucerna* L., 1758), kefal (*Mugil cephalus* L., 1758), kolyoz (*Scomber japonicus* Houttuyn, 1780), kerevit (*Astacus leptodactylus*), kaya (*Gobius sp.*), köpek (*Mustelus sp.*), lipsos (*Scorpaena porcus* L., 1758), lahoz (*Epinephellus alexandrinus*, (Val., 1828), *E. aeneus* (E. Geoffroy St. Hilaire, 1817), mercan (*Pagellus sp.*), minekop (*Umbrina*

cirrosa L., 1758), berlam (*Merluccius merluccius* (L., 1758)), mezigit (*Merlangius merlangus* (Nordmann, 1840)), orkinöz (*Thunnus thynnus* (L., 1758)), orfoz (*Epinephelus guazza* (L., 1758)), öksüz (*Trigla lyra* (L., 1758)), palamut - torik (*Sarda sadra* (Bloch, 1793)), pisi (*Pleuronectes platessa* L., 1758), sardalya (*Sardinella aurita* (Val., 1847)), sarpa (*Sarpa salpa* (L., 1758)), sudak (*Stizostedion lucioperca* (L., 1758)), yılan (*Anguilla anguilla* (L., 1758)), salmon (*Salmo salar*), yayın (*Siluris glanis* (L., 1766)), sazın (*Cyprius carpio* L., 1758), sinarit (*Dentex dentex* (L., 1758)), tekir (*Mullus surmeletus* L., 1758), tirsi (*Alosa fallax* (Lacepède, 1803)), uskumru (*Scomber scombrus* L., 1758) vatoz (*Raja sp.*) balığı ve satışı itibariyle ancak yılın belirli aylarında pazarlanabilen, göçen (*Coriphaena hippuris* Lin., 1758), hani (*Serranus sp.* Cuv. 1817), kayış (*Ophidion barbatum* L., 1758), kofana (*Pomatomus saltator* (L., 1766)), kalamar (*Ligio sp.*), keler (*Squatina sp.*), kupes (*Boops boops* L., 1758), mersin (*Acipenser sp.*), mürmur (*Lithognathus mormyrus* L., 1758), maya (*Maja sp.*), mazak (*Trigloporus lastoviza* (Delar, 1809)), pavurya (*Canser pagurus* L., 1758), sarıağız (*Argyrosomus regius* (Asso, 1801)), sübye (*Sepia sp.*), tombik (*Auxis rochei* Risso, 1810), turna (*Esox lucius*, L., 1758), zargana (*Belone belone* (L., 1761), olmak üzere 73 türden oluşmaktadır. Bu balık çeşitleri içerisinde aylar itibariyle bir tondan az olmamak üzere satışa sunulan su ürünleri; alabalık, barbunya, çipura, fener balığı, istavrit, izmarit, karides, kefal, kolyoz, levrek, bakalyora, mezigit, maya, sardalya ve tekir balığıdır.

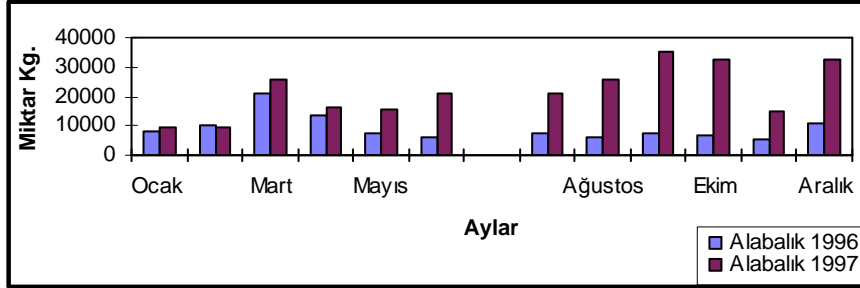
İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan su

ürünlerinin aylık ve toplam değerleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

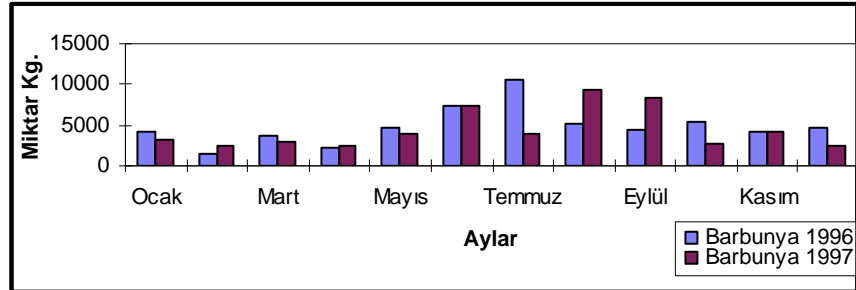
Hal’de 15 tondan az olmamak üzere 1997 yılında satışa sunulan balıklar: Alabalık, barbunya, çinekop, ahtapot, çipura, çaça, dil balığı, dülger balığı, fener balığı, gümüş balığı, hamsi, göçmen, istavrit, izmarit, ispendek-levrek, karides, kalkan, kolyoz,

kalamar, köpek balığı, levrek, lüfer, mercan, mırlan, mezgıt, maya, orkinoz, pavurya, sardalya, tekir, tombik, tirsi, uskumru ve melanuryadır.

Yine aynı dönemde bir ton’dan az olmamak üzere satışı yapılan balıklar: Alabalık, çipura, çaça, fener balığı, hamsi, istavrit, karides, kalkan, kolyoz, kalamar, köpek balığı, mırlan, mırmır, mezgıt, torik ve sardalya balığıdır.

Şekil 1. İstanbul Su Ürünleri Hali’nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan gökkuşuğu alabalığı (*Oncorhynchus mykiss* (Walbaum, 1792)’nin aylara göre miktarları

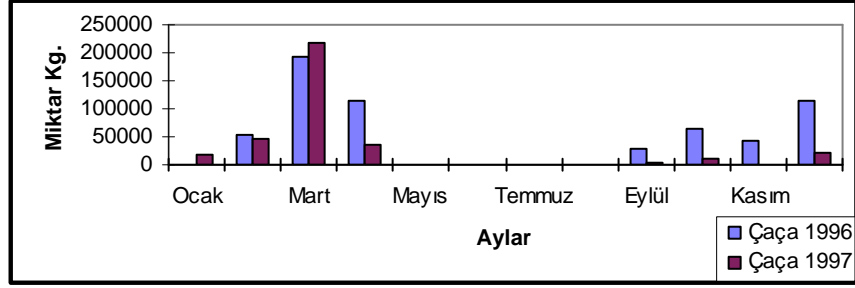
Şekil 2. İstanbul Su Ürünleri Hali’nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan barbunya balığı (*Mullus barbatus* Lin., 1758)’un aylara göre miktarları

Tablo 1. 1996-1997 Yıllarında Pazarlanan Su Ürünlerinin Aylık Toplam Miktarları (Kg.) (*1996 1997)**

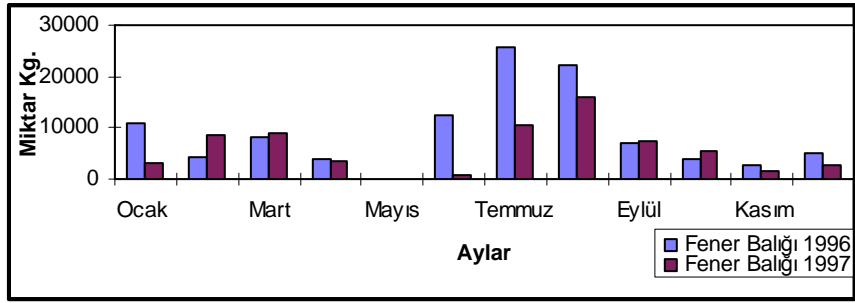
AYLAR														
TÜRLER	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam	
Ahtapot * **	1.604 1.109	783 1.130	1.350 1.885	1.123 760	2.008 815	860 695	2.793 285	1.733 1.835	1.215 1.065	164 1.295	664 90	1.444 260	15.741 13.024	
Akya	951 375	133 74	2.078 60	1.246 67	621 1.296	371 162	272 15	243 467	440 151	170 195	610 90	268 60	7.403 3.012	
G. Alabalığı	7.832 9.274	9.837 9.730	20.998 25.560	13.835 16.395	7.718 15.861	5.775 21.030	7.388 21.220	6.410 25.486	7.226 35.136	6.941 32.400	5.547 15.020	11.083 32.375	110.590 259.487	
Barbunya	4.170 3.210	1.510 2.415	3.685 2.830	2.095 2.375	4.780 3.945	7.475 7.260	10.590 3.985	5.248 9.415	4.508 8.460	5.445 2.650	4.215 4.240	4.770 2.535	58.491 53.320	
Böcek	419 199	459 107	775 422	904 364	766 368	1.862 9.301	1.837 1.595	1.005 1.491	520 1.421	158 135	391 136	155 55	9.251 7.223	
Çaça	1.083 18.160	52.550 47.770	193.350 217.670	115.590 35.190	1.590 750	102 10	- 20	- 335	28.790 2.100	63.730 9.950	41.560 350	112.770 20.330	611.115 352.635	
Çapak	175 -	167 5	20 120	135 -	145 30	50 15	- 10	- 25	- 40	- 15	- -	- -	692 260	
Çinekop- Lüfer	53.084 91.890	25.640 41806	21.631 38.088	18.350 25.604	16.702 12.302	10.877 8.598	9.138 3.959	2.907 4.607	17.627 67.213	220.345 447.139	555.234 679.622	160.382 62.596	1.098.317 1.483.454	
Çipura	10.663 4.320	8.703 5.409	10.370 12.665	8.346 16.330	13.465 28.292	11.502 33.714	17.607 39.545	19.570 45.970	11.240 37.300	7.702 20.230	7.463 20.160	11.455 21.551	138.086 285.486	
Dil Bahğı	5.355 2.796	2.424 1.317	2.346 1.951	12.792 1.303	1.101 2.740	1.286 2.400	1.420 3.130	1.872 7.565	826 3.425	593 2.745	983 7.450	2.530 12.876	33.528 49.698	
Dülger	3.876 609	1.267 380	1.793 690	86 585	455 30	1.211 60	2.752 1.070	2.529 1.330	1.465 540	32 340	47 100	354 235	15.867 5.969	
Eşkina	75 28	44 10	161 15	112 65	325 320	440 255	199 50	65 30	45 110	118 480	56 10	33 -	1.673 1.373	
Fener	10.910 3.300	4.470 8.410	8.360 8.940	3.790 3.670	4.190 680	12.500 960	25.740 10.350	22.130 15.890	7.100 7.350	3.960 5.330	2.920 1.650	4.900 2.550	110.970 69.084	
Gelincik	510 -	260 275	700 195	15 50	1.740 60	2.890 -	2.030 1.545	1.945 835	205 100	60 95	30 40	75 270	10.460 3.465	
Göçen	4.480 130	3.430 8.490	3.870 3.430	20 860	1.440 170	- 150	4.180 4.270	3.280 1.610	- 150	- -	- 50	- -	20.700 19.310	
Gümüş	2.500 1.075	1.280 1.720	1.100 3.275	4.195 2.575	2.480 2.110	450 300	765 15	983 135	375 35	1.885 75	1.260 820	670 7.515	17.945 19.650	
Hamsi	2.191.600 609.462	297.608 395.442	681.530 809.194	345.888 269.640	756 18.342	1.908 828	3.762 144	6.230 64.170	434.630 836.588	1.849.500 1.050.900	1.657.960 3.735.730	1.568.286 2.527.853	8.679.660 10.318.309	
Hani	1.345 80	315 90	670 215	70 15	570 -	2.070 -	4.715 775	3.680 1.265	1.295 325	100 105	- -	15 35	14.845 2.905	
İstavrit	303.943 440.717	292.608 338.760	302.544 249.300	318.434 206.352	39.492 54.504	2.436 32.418	14.526 16.434	15.850 74.768	171.650 214.812	702.090 329.958	495.330 204.678	478.728 288.030	3.159.531 2.450.731	
İsperi	70 305	30 675	115 840	75 150	501 575	105 165	75 150	175 110	90 285	52 20	1.140 2.165	720 2.790	3.121 8.230	
İzmarit	6.450 8.840	5.670 6.550	10.140 11.030	5.350 10.320	2.600 1.470	2.060 3.820	4.920 1.130	7.400 5.590	4.980 4.740	1.100 7.790	123 12.720	120 14.350	62.790 88.350	
İskorpit	444 428	231 75	649 525	504 258	282 365	234 188	261 105	243 230	318 200	180 80	132 650	120 300	3.598 3.404	
İstakoz	90 58	185 121	427 297	215 144	329 54	213 43	207 196	87 220	22 12	27 4	38 5	72 -	1.912 3.404	
İspendek- Levrek	11.015 4.149	7.974 3.239	10.958 6.850	11.883 7.059	27.192 10.868	15.058 11.565	14.333 14.135	7.005 17.893	3.719 12.917	3.690 6.461	4.988 11.286	6.418 11.077	124.233 19.649	
Karagöz	665 118	400 237	979 140	553 230	438 375	512 275	1.118 125	2.016 565	319 225	427 325	285 70	245 455	7.957 3.140	
Karides	36.877 37.735	67.359 28.090	139.973 50.710	137.548 38.009	20.950 11.032	37.081 2.200	31.092 24.100	19.746 38.850	27.748 66.627	57.544 58.740	50.175 54.418	45.764 76.249	671.677 482.722	
Kalamar	6.247 -	2.858 -	530 205	215 295	550 187	667 265	2.193 730	1.708 770	4.271 3.396	7.422 6.605	10.232 5.070	- 7.389	36.893 24.912	
Kalkan	14.991 21.290	15.748 44.384	45.678 68.430	75.265 87.621	190.597 170.360	64.750 94.234	8.081 12.572	374 5.432	1.339 7.118	3.461 3.940	3.848 5.907	8.353 50.398	432.485 571.686	
Kaya	990 370	575 50	235 190	1.320 55	30 10	40 -	45 65	185 110	1.060 100	2.375 400	1.495 425	1.330 50	9.680 1.825	
Kayış	185 30	65 45	70 -	770 -	1.215 -	115 15	510 85	495 570	- 160	25 15	30 -	20 25	3.500 1.040	
Kefal	15.340 2.602	17.796 7.865	15.480 1.520	1.956 2.525	2.082 2.560	10.085 14.475	4.596 2.190	2.346 3.410	5.488 9.970	4.755 6.745	3.522 13.016	5.925 5.710	89.371 72.588	
Keler	70 15	77 26	165 41	150 -	112 17	378 130	56 75	355 505	30 270	- 415	5 125	302 85	1.700 1.704	
Kerevit	239 25	50 380	430 60	15 360	1.780 10	261 -	2.460 1.855	3.513 695	980 200	235 155	15 50	10 -	12.350 3.790	
Kılıç	168 303	241 45	85 360	638 210	4.351 2.545	4.673 3.010	538 2.190	594 1.015	103 1.575	47 1.160	394 1.135	282 2.150	12.114 15.698	

M. Timur, K. Doğan, İstanbul Balık Hali ve halde pazarlanan su ürünleri

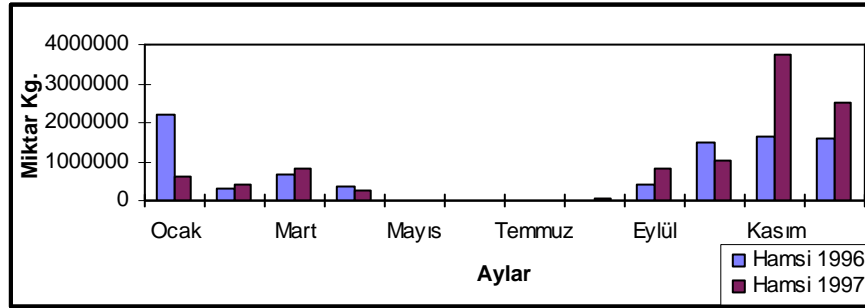
Kırlangıç	448 377	294 376	310 259	429 311	253 198	406 162	279 55	254 345	111 219	133 128	111 611	359 210	3.387 3.251
Kofana	15 10	6 25	- -	- -	183 217	234 183	- 48	- 146	1.138 584	323 658	183 141	124 175	2.206 2.187
Kolyoz	8.310 6.530	11.124 12.250	19.944 27.450	24.246 23.590	11.844 33.960	25.470 16.590	45.808 9.050	37.940 62.670	10.180 40.490	23.470 20.500	7.140 9.160	5.400 6.750	230.876 268.990
Köpek Bahğı	75.200 5.780	26.692 38.500	79.374 13.135	22.714 15.680	8.292 20	310 400	580 170	1.220 385	1.028 2.392	2.223 2.170	4.510 22.130	11.299 10.263	240.943 111.025
Kupes	2.300 140	2.480 -	3.250 1.280	- 1.020	180 840	950 -	5.230 260	5.040 380	30 630	2.223 2.170	4.510 22.130	11.299 10.263	240.943 111.025
Lahoz	166 61	146 55	159 133	411 100	545 310	600 103	860 93	161 796	348 670	444 325	390 170	320 -	4.550 2.816
Lipsoz	590 390	606 162	1.167 470	1.035 263	863 580	1.066 710	2.005 600	854 4.715	296 195	405 165	376 245	283 74	9.546 8.569
Mazak	1.700 985	- -	1.095 1.395	360 735	130 165	390 75	135 345	1.105 1.135	- 940	351 260	330 90	1.640 -	8.416 6.125
Mercan	5.267 1.452	1.259 2.326	3.952 3.102	1.182 778	1.126 312	4.259 350	9.358 2.665	8.370 5.760	3.740 1.899	855 140	191 480	1.170 2.536	40.730 21.799
Mersin	991 680	1.065 1.226	1.887 1.590	1.873 5.109	777 1.563	320 650	12.294 60	- 135	- 180	- 381	99 720	754 2.673	20.060 14.931
Mezgit	336.726 272.952	192.668 218.202	215.858 189.972	128.574 89.316	6.282 4.932	6.606 14.094	5.256 1.422	4.550 4.158	48.940 127.548	225.738 180.720	334.422 176.472	345.530 239.814	1.840.150 1.519.602
Mırlan	85.210 52.530	74.650 46.045	152.280 49.970	56.340 32.360	32.420 11.745	68.220 3.670	65.965 27.895	25.930 37.870	22.165 97.900	16.270 137.890	35.210 255.870	67.585 388.820	702.245 1.142.565
Mırmır	189 315	173 30	150 25	270 -	68 60	- 65	25 240	11 -	99 -	109 -	258 -	50 -	1.404 735
Minekop	372 322	370 76	681 35	368 294	281 22	75 65	51 5	39 10	109 65	621 75	583 95	258 157	3.910 1.221
Orkinoz	954 481	772 200	5.732 63.200	28.528 97.070	9.548 13.460	40 4.460	494 110	731 27.580	609 30.450	886 5.140	839 14.745	1.153 -	50.286 256.896
Orfoz	72 104	52 154	106 53	220 18	304 69	616 68	421 226	345 85	238 475	323 30	239 55	109 15	3.045 1.352
Öksüz	600 245	575 160	1.441 755	1.279 300	300 10	135 30	1.785 105	1.740 555	235 1.050	75 95	65 15	103 120	8.333 3.440
Palamut- Torik	8.369 14.583	8.402 4.110	7.721 5.158	2.455 61	327 425	356 203	523 147	14.335 8.332	532.914 154.294	572.544 206.475	666.848 46.436	64.521 5.906	1.879.315 446.130
Pavurya	- -	- 5	- -	10 10	1.406 275	977 170	315 40	220 -	28 -	94 -	304 125	70 50	3.424 675
Pisi	1.197 576	1.012 550	2.457 1.570	1.366 745	736 50	526 -	1.837 290	1.089 475	450 20	83 10	139 360	507 1.500	11.399 6.116
Sardalya	29.106 141.696	36.432 115.329	83.970 147.042	15.912 135.468	13.014 22.050	62.764 44.694	63.342 81.672	15.300 121.364	244.640 322.542	495.360 395.316	328.734 119.700	81.342 190.775	1.449.916 1.837.648
Sarıağız	301 48	39 22	94 40	585 70	205 25	192 15	28 -	- 40	92 35	290 20	430 25	153 -	2.409 340
Sarpa	200 155	165 390	455 90	1.295 110	795 395	215 115	110 100	60 205	255 35	150 -	65 -	230 80	3.995 1.676
Salmon	- 85	789 320	1.693 2.840	3.018 3.390	2.812 8.880	2.903 6.580	4.580 5.315	1.263 1.000	390 -	214 -	70 -	390 -	18.122 28.410
Sazan	215 480	908 265	569 90	5.035 270	1.184 790	345 460	765 570	788 430	310 260	70 -	15 -	25 150	10.229 3.765
Sinarit	13 159	38 32	218 323	205 99	213 170	531 156	623 503	558 827	361 296	289 415	193 143	175 148	3.534 3.271
Sudak	2.066 1.090	976 590	3.085 1.715	2.940 2.580	305 505	1.450 1.295	2.449 2.631	3.219 1.950	4.816 3.535	5.355 1.930	2.350 890	1.945 1.740	30.950 20.450
Sübye	- 698	550 65	- 305	336 65	158 25	215 -	480 385	430 695	301 190	562 45	353 10	932 465	4.317 2.948
Tekir	98.400 38.861	47.950 26.805	43.700 22.460	17.610 13.345	28.770 11.735	19.990 10.145	24.190 8.200	13.095 18.850	19.380 56.540	33.475 54.820	56.015 130.390	59.075 58.553	461.650 450.704
Tombik	1.000 30	2.970 30	17.130 15.750	45.654 34.790	3.890 44.180	1.160 1.540	110 40	455 780	3.960 1.330	- 5.780	- 2.490	732 -	77.052 106.740
Tirsi	28.030 9.210	33.890 5.120	25.450 380	14.260 3.740	20 5.310	180 -	5.150 1.340	2.530 170	6.330 4.700	4.090 2.690	5.150 5.680	4.560 -	129.640 38.340
Turna	- 20	- -	- -	- -	- 30	10 -	- -	390 -	160 -	- 180	- -	- -	560 170
Uskumru	375 985	516 1.070	1.210 1.510	3.860 1.660	6.062 5.135	7.863 6.520	16.472 4.714	9.066 2.647	4.235 3.004	400 1.760	1.240 462	3.657 1.115	55.556 30.582
Vatoz	48.152 5.810	59.156 5.190	32.718 9.380	23.244 4.190	5.798 2.200	870 -	755 340	650 540	2.000 410	1.940 710	2.695 990	20.400 360	198.374 30.120
Yayın	48 -	110 -	65 210	678 685	67 415	170 -	- -	- 90	- -	- -	- -	- -	768 1.570
Yılan	- -	- -	- -	- -	35 -	110 200	- 20	- 125	- 15	- -	- -	- -	135 360
Zargana	378 345	45 25	265 145	2.125 1.035	410 555	- 15	30 50	65 6.224	25 5.870	670 2.225	1.395 6.930	2.840 6.230	8.248 29.649

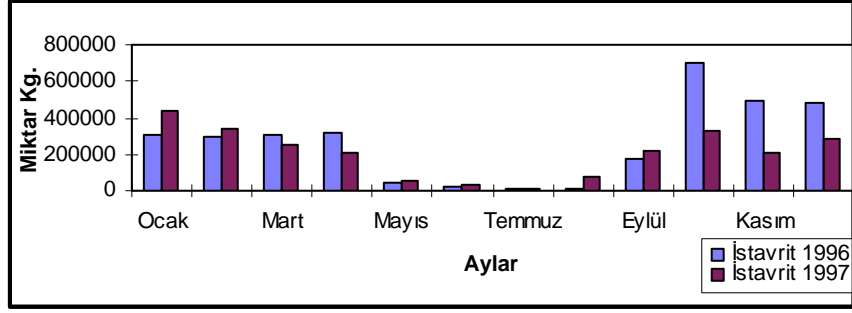
Şekil 3. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan çaça balığı (*Sparattus sparattus* Lin., 1758)'ın aylara göre miktarları

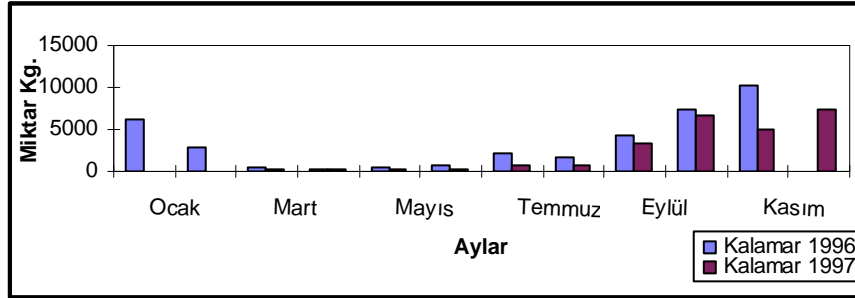
Şekil 4. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan fener balığı (*Lophius budagessa* Sipinola, 1807)'nın aylara göre miktarları

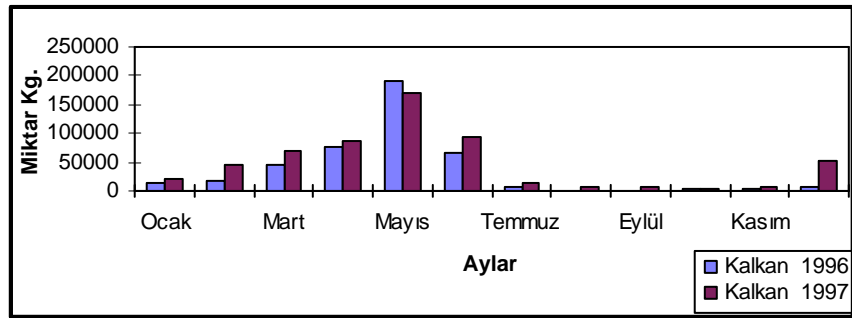
Şekil 5. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan hamsi (*Engraulis encrasicolus* Lin., 1758)'nin aylara göre miktarları

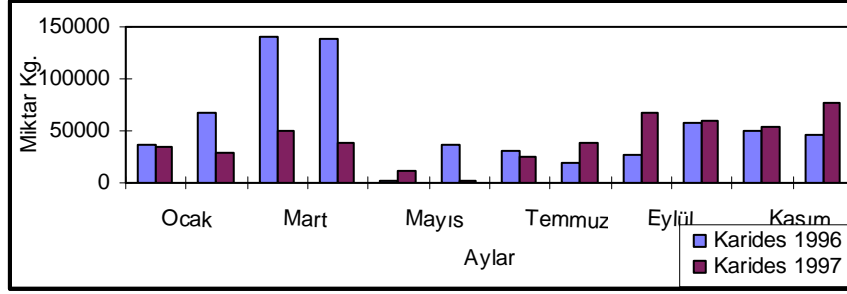
Şekil 6. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan istavrit balığı (*Trachurus trachurus* (Lin., 1758))'nın aylara göre miktarları

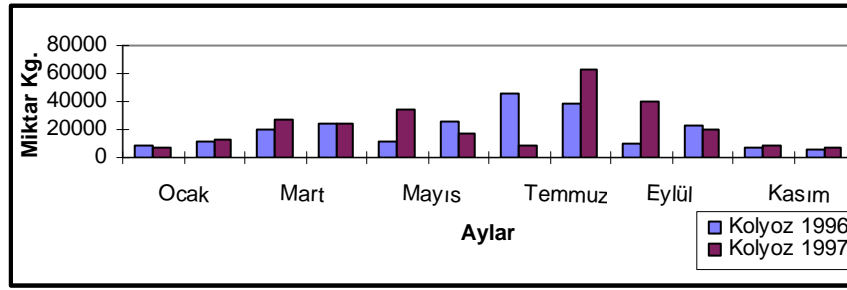
Şekil 7. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan kalamar (*Loligo sp.*)'ın aylara göre miktarları

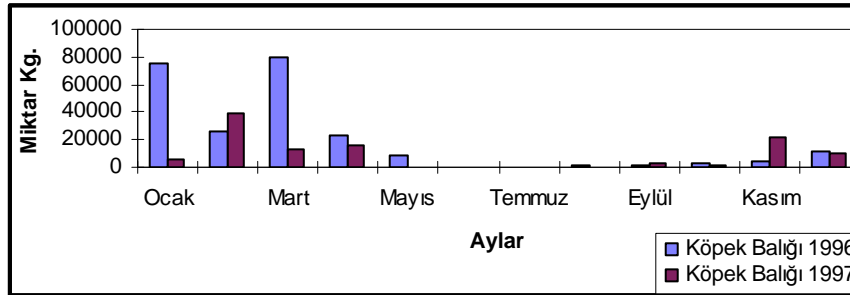
Şekil 8. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan kalkan balığı (*Psetta maxima* (Lin., 1758))'nın aylara göre miktarları

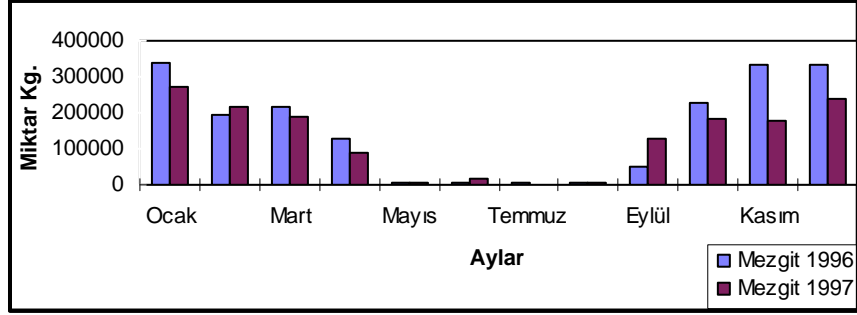
Şekil 9. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan karides (*Penaeus sp.*, *Parapenaeus sp.*)'in aylara göre miktarları

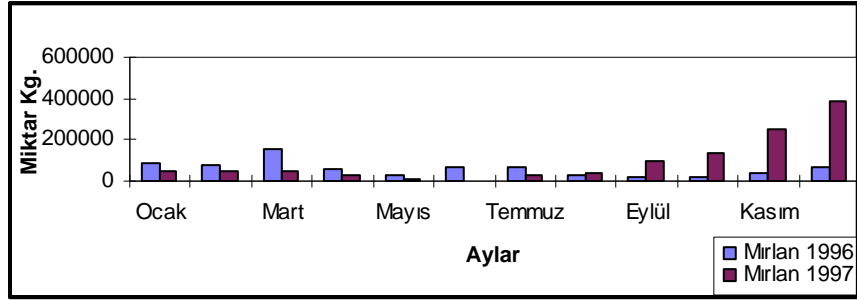
Şekil 10. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan kolyoz balığı (*Scomber japonicus* Hottuyn, 1870)'nin aylara göre miktarları

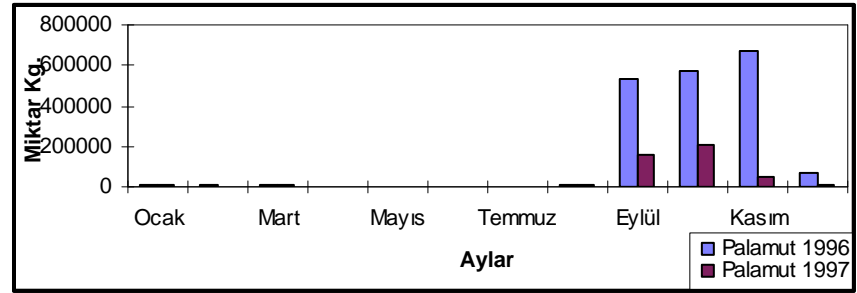
Şekil 11. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan köpek balığı (*Mustelus sp.*)'nin aylara göre miktarları

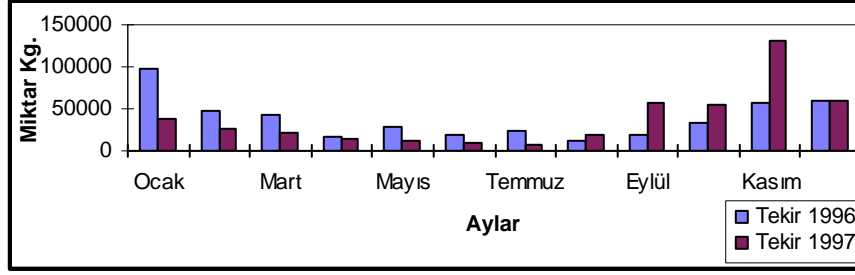
Şekil 12. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan mezgıt balığı (*Merlangius merlangius* (Nordmann, 1840))'nın aylara göre miktarları

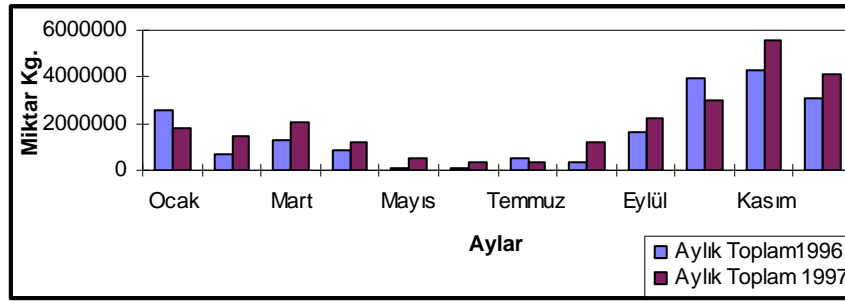
Şekil 13. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan mırlan balığı (*Merluccius merluccius* (Lin., 1758))'nın aylara göre miktarları

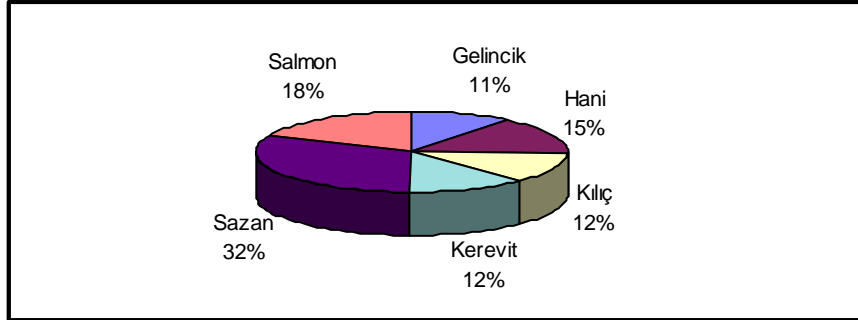
Şekil 14. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan palamut (*Sadra sadra* (Bloch, 1793))'un aylara göre miktarları

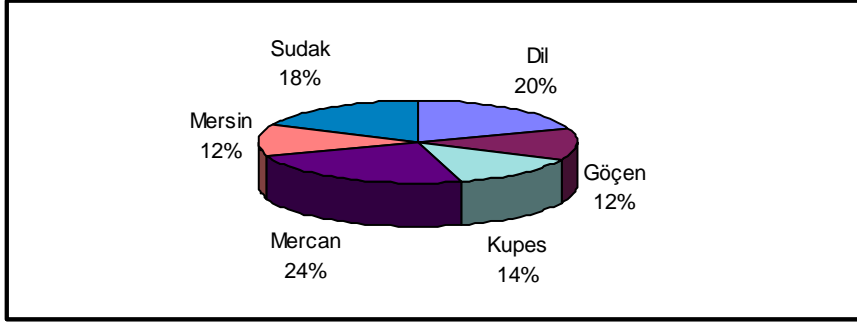
Şekil 15. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan tekir balığı (*Mullus surmeletus* Lin., 1758)'nin aylara göre miktarları

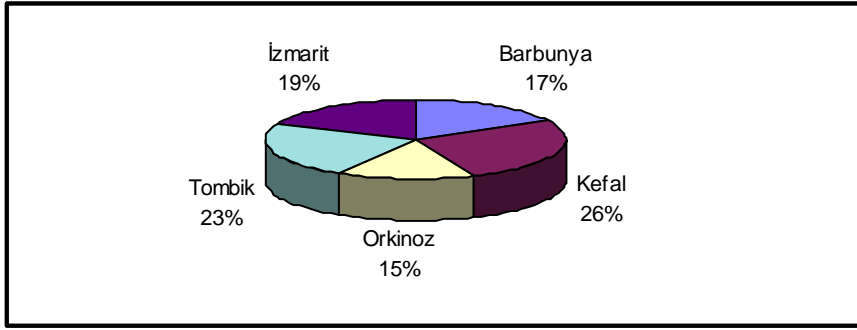
Şekil 16. İstanbul Su Ürünleri Hali'nde 1996-1997 yıllarında pazarlanan toplam su ürünlerinin aylara göre miktarları

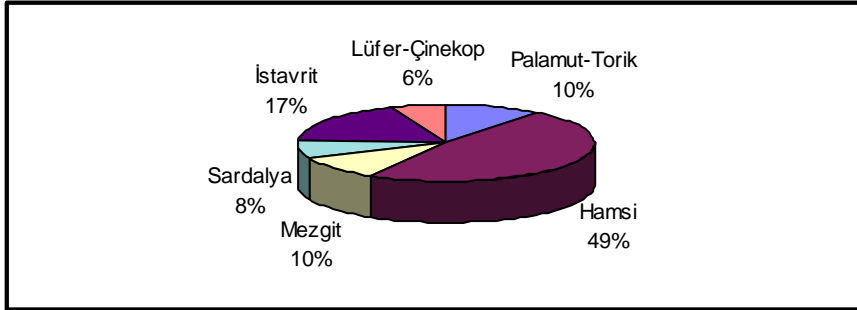
Şekil 17. 1996 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 10-20 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

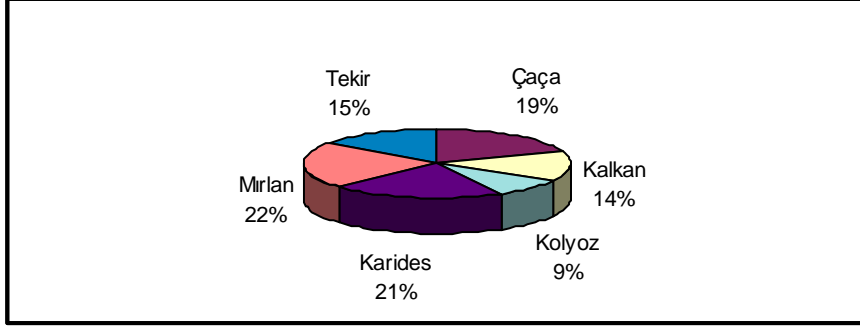
Şekil 18. 1996 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 20-50 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

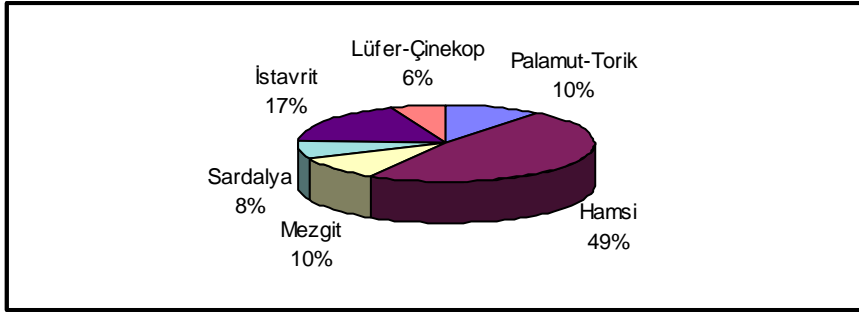
Şekil 19. 1996 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 50-100 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

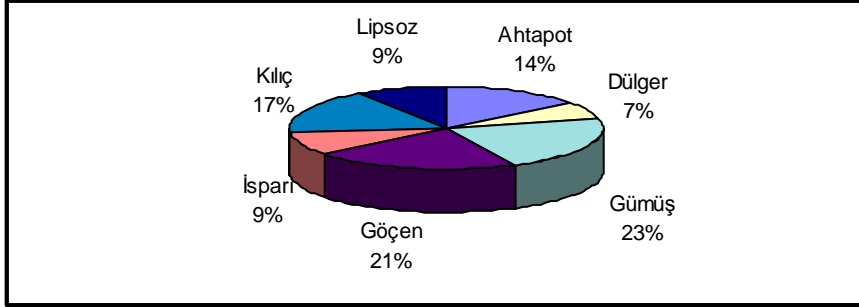
Şekil 20. 1996 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 100-200 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

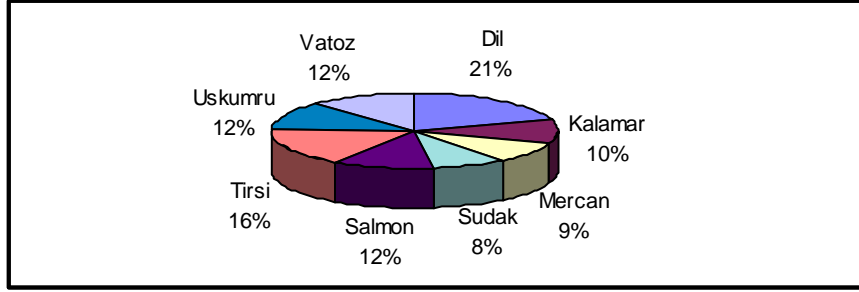
Şekil 21. 1996 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 200 –1000 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

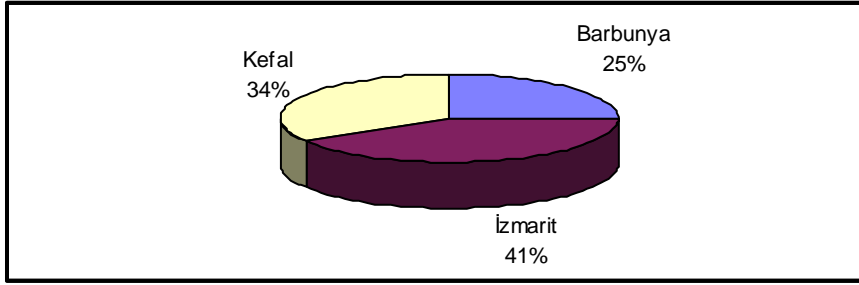
Şekil 22. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 1000 ton ve üzeri su ürünlerinin % oranları.

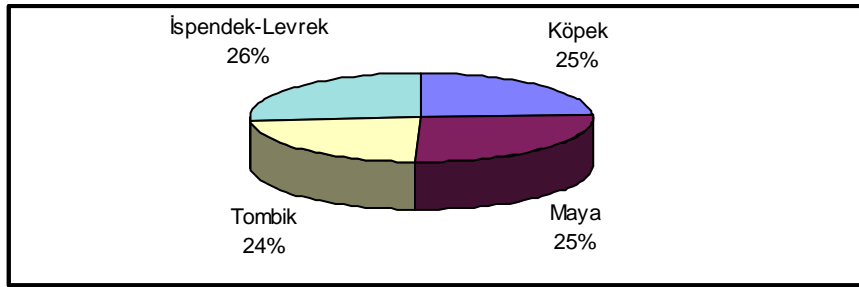
Şekil 23. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 5-20 Ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

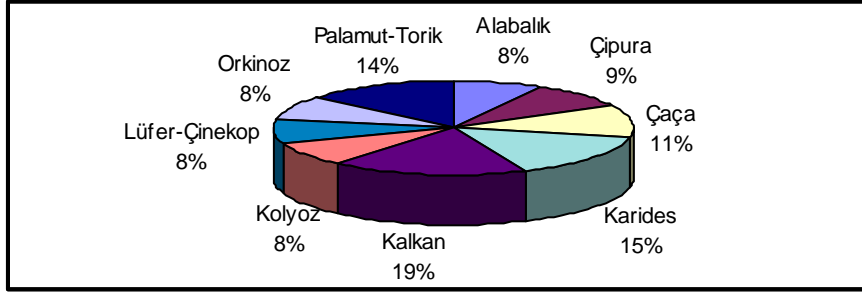
Şekil 24. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 20-50 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

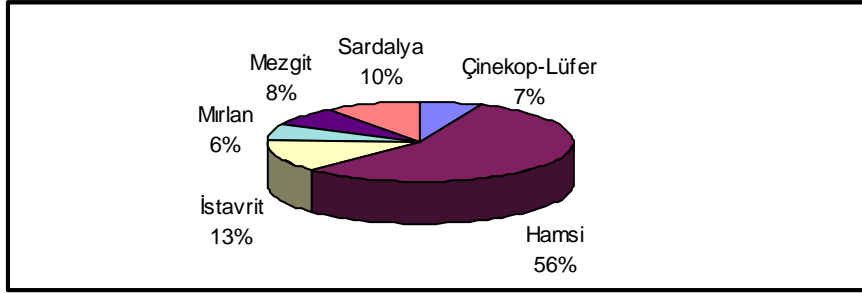
Şekil 25. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 50-100 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

Şekil 26. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde Pazarlanan 100-250 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

Şekil 27. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 250- 1000 ton arasındaki su ürünlerinin % oranları

Şekil 28. 1997 yılında İstanbul Su Ürünleri Hali'nde pazarlanan 1000 ton ve üzerindeki su ürünlerinin % oranları

Nüfusu her geçen gün hızla artan 13 milyon kişinin yaşadığı İstanbul ilimizde tüketilen su ürünlerinin bir bölümü de kayıtdışı kaynaklardan pazara sürülmektedir. Kayıtdışı pazarların başında büyük hipermarketler, semt pazarları, balıkçı pazarları ve diğer küçük parakendeciler gelmektedir. Hiç şüphesiz yukarıda sözü edilen bu pazarlama birimlerince tüketime sunulan balıkların türleri ve miktarları hakkında sıhhatli bilgiler elde etmek pratikte mümkün olmamakla beraber, araştırmamız süresince sık sık ziyaret ettiğimiz büyük hipermarketler ile Çiçek

Pasajı, Kadıköy, Beşiktaş, Karaköy Balıkçı Pazarlarından elde edilen sonuçlara göre 1996-1997 yıllarında pazarlanan balık miktarı tahmini ortalama 250 bin kg kadardır. Sözkonusu yerlerde pazarlanan balıklar ise alabalık, sazan, palamut, hamsi, karides, çipura, levrek, ahtapot, kerevit, midye, sardalya, mezgit ve orkinos balıklarından oluşmaktadır.

Özel marketler ve Balık Hali'nde tüketime sunulan su ürünlerinin bir bölümü de yurtdışına ihraç edilmektedir. İhraç olunan su ürünleri ise; orkinos, sübye, ahtapot,

kalamar, hamsi, barbunya, dil balığı, kefal gibi balıklardır.

Tartışma ve Sonuç

Yukarıda verilen grafiklerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi 1996 yılında İstanbul Su Ürünleri Halinde satışa sunulan toplam balık miktarı 23.277.419 kg, 1997 yılında ise 23.327.061 kg kadardır. Her iki dönemde de pazarlanan balıkların en önemlilerini sardalya % 9, palamut ve mezgit % 11, istavrit % 19 ve hamsi % 50'yi oluşturmaktadır.

Yapılan incelemelerde, ülkemizde balık ve diğer su ürünleri pazarlama ünitelerinin önemli bir kısmının mülkiyetinin belediyelere ait olduğu tesbit edilmiştir. Ancak bazı bölgelerde bu tesislerin işletilmesi özel teşebbüslere devredilmiştir.

Ülkemiz genelinde avlanan tüm su ürünlerinin değerlendirilmesine bakıldığında, yaklaşık % 25 kadarının balıkunu-balıkyağı sanayiinde, geri kalan % 75'lik kısmının da işlenmiş veya taze balık olarak pazarlandığı görülmektedir (Dağdemir ve Birinci 1988). Bu konuda 1996 yılında yapılan bir inceleme sonucunda % 84.2'lik bölümü komisyoncu, kabzımal ve tüccarlar tarafından, % 3,9'luk bölümü balıkunu-balık yağı fabrikaları tarafından, % 8.3'lük bölümü kooperatif ve birlikler tarafından, % 2'lik bölümü tüketicilere doğrudan pazarlandığı, % 0.8'lik bölümünün üreticilerce tüketildiği ve geriye kalan % 0.8'lik bölümünün ise konserve fabrikaları tarafından değerlendirildiği tesbit edilmiştir (Acar 1983; Elbek 1995). Bu rakamları basite indirirsek, pazarlanan bu balıkların % 95'lik bölümü komisyoncular tarafından ve geriye kalan % 5'lik kısmı da kooperatif ve birlikler tarafından pazarlanmaktadır. Bu

tablo Türkiye'de istikrarlı bir üretim ve buna bağlı olarak dinamik ve çağdaş pazarlama sisteminin oluşturulmadığını göstermektedir.

Yürürlükteki 1580 Sayılı Kanunun ve bu kanuna istinaden yürürlüğe konulan 80 Sayılı Haller Kanunundaki mevzuat gereği belediyeler, balıkların pazarlanma aşamasında daha çok sağlık, koruma ve kontrol görevleri bakımından devreye girerek, sektörün sağlıklı çalışmasına yardımcı olmaya çalışmaktadırlar (Anonim 1997). Yine yapılan inceleme sonuçlarından ülkemizde balık ve diğer su ürünleri pazarlama ünitelerinin önemli bir kısmının mülkiyetinin belediyelere ait olduğu görülmektedir.

Balık hali projelerinde hal binasına giren ürünün bekletilmeden ve bozulmadan işlem görmesinin temel prensip olması gereklidir. Bu amaçla ürünün kabul, iç ve dış piyasaya sevk yerlerinin hijyenik koşullara; uygun, yeterli büyüklükte indirme ve bindirme platformlarına sahip olması yanısıra; tesiste otomatik tartı sistemi, soğuk hava depoları, işleme ve paketleme üniteleri ile pazarlamayı kolaylaştırıcı teknik donanımına sahip olmaları gereklidir.

Marmara Bölgesini temsil eden İstanbul metropolü, merkez bölgeyi oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ilimiz hemen her sektörde olduğu gibi balıkçılık sektöründe de büyük bir motivasyona ve fonksiyona sahip olup, ülkemiz su ürünleri sektörüne yön vermektedir. Bu itibarla İstanbul Kumkapı Su Ürünleri Hali'nin süratle dünya standartlarına ulaştırılması ve İstanbul balık piyasasına hakim olacak düzeye getirilmesine çalışılmalıdır. Bu doğrultuda balık hallerinin yasal işlevlerine kavuşturulmasıyla; (a) insan gıdası olarak kullanılacak su ürünlerinin alım-satım ve toptan pazarlamasının yapılacağı belirli bir

yerin olması, (b) su ürünlerinin müzayede yoluyla satılarak günlük fiyatların belirlenmesi, (c) çabuk bozulabilen su ürünlerinin insan gıdası olarak tüketilebilirliğinin tesbiti için gerekli muayene ve kontrollerin yapılması, (d) avlama teknikleri ve av yasaklarının takip edilmesi, (e) balık hareketlerinin, avlanan

su ürünlerinin cins, miktar ve fiyatlarının istatistiksel olarak değerlendirilip kontrol edilmesi, (f) Belediye ve Maliye açısından alım-satım ve verilen hizmetlerden doğan rüsum ve vergilerin kanun ve yönetmelikler çerçevesinde kontrollü olarak toplanmasının sağlanabilmesi mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Acara, A., (1983) : "Taze ve Dondurulmuş Su Ürünleri Dış Pazarlaması" İstanbul Ticaret Odası Ekonomik Yayınlar Dizisi No.13
- Acara, A., (1988) : "Boğazlar ve Marmara Denizi Oşinografik Yapısı" ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü
- Acara, A., (1993) "Su Ürünleri Ekonomisi" D.P.T. İktisadi Planlama Genel Müdürlüğü.
- Anonim (1997) : "İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Su Ürünleri Hali Yönetmeliđi" 23.07.1996 Tarih 720 Sayılı Belediye Meclis Kararı. İstanbul
- Akççek, E., (1998) : "Dünkü İstanbul'un Balıkları", "Balık Pazarları" ve "Balık Satıcıları" III. Su Ürünleri Sempozyumu 10-12 Haziran 1998 Erzurum. 135-144
- Dağdemir, V., Birinci A., (1998) "Türkiye'de Su Ürünleri Üretimi ve Pazarlama Durumu" III. Su Ürünleri Sempozyumu 10-12 Haziran 1998 Erzurum 619-626
- Doğan, K., (1997) : "Su Ürünleri Sektörü Türk Ekonomisinin Neresinde" SÜMDER Aralık 1997, Sayı 1.
- Elbek, A.G. ,(1995) "Su Ürünleri Pazar Araştırması" Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fak. Yayınları No.48
- Erinç, S., Öngör, S., (1982) : "Türkiye Coğrafyası" 7. Baskı Milli Eğitim Basımevi 228
- Önel, S., (1998) : "Eski İstanbul " İletişim Yayınları İstanbul
- Slastenکو, E., (1955) : "Karadeniz Havzası Balıkları" (Çeviren:Altan, H). EBK Genel Müdürlüğü Yayınları 711
- Sonçağ, S., (1994) : "Balık Pazarları Dünden Bu Güne" İstanbul Ansiklopedisi Fasikül 10. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını İstanbul 16-17
- Timur, M., (1992) : "Ülkemizin Deniz ve İç Su Kaynakları ve Bu Kaynaklarda Bulunan Su Ürünlerimiz" II. Uluslararası Ekoloji ve Çevre Sorunları Sempozyumu 5-7 Kasım 1992 Ankara
- Tutel, E., (1994) : "Balıkçısı, Fırıncısı, Meyhanesi ve Maskarası İle Balık Pazarı Mozayığı" Tarih ve Toplum Cilt 22 Sayı 132, 24-31

Geliş Tarihi : 08.12.1998

Kabul Tarihi: 27.09.1999